

Gemeentebestuur

DOSSIER

Afschrift:

- Projectmanagement (J. van der Linden)
- wethouder Spigt
- secretaris Adviescommissie

RAADSGRIFFIE DORDRECHT	
Ontvangen: 23/10/07	Griffier: 23/10/07
Gemeenteraad	
Presidium	
Commissie	Sci. Cult. infra
Griffie	J. de Heus
DIVteam 2	

Dordrecht

Postbus 8 3300 AA Dordrecht

Bezoekadres
Spuiboulevard 300
3311 GR Dordrecht

Aan

de gemeenteraad

Telefoon (078)6396404

Fax (078)6398080

E-mail j.vander.linden@dordrecht.nl

Website www.dordrecht.nl

Behandeld door J. van der Linden

Datum 23 oktober 2007

Onderwerp RAADSINFORMATIE inzake Klimaatinstallatie Oudbouw Dordrechts Museum

Ons kenmerk PM/2007/2370

De volgende informatie verstrekken wij aan u.

Bij de behandeling van de Kadernota 2008 in juni 2007 hebben wij al aangegeven dat wij in principe de noodzaak inzien van de aanleg van een klimaatinstallatie in de oudbouw van het Dordrechts Museum. Wij hebben voorgesteld een bedrag van 4,3 miljoen euro te reserveren, ten laste van Strategische Investeringen. Wij hebben destijds ook aangegeven dat wij Instituut Collectie Nederland (ICN) (onderzoek tot noodzaak betere controle van het binnenklimaat) en TU Eindhoven (onderzoek naar voorgestelde installatie en kostenschattting) een second opinion wilden laten doen naar de klimatologische omstandigheden en het voorgestelde type klimaatinstallatie, met bijbehorende kostenraming. Wij hebben beloofd u na de second opinion nader te informeren over de noodzaak tot het aanbrengen van een klimaatinstallatie in de oudbouw. Dat doen we met deze raadsinformatiebrief.

Volgens planning zal in het eerste kwartaal van 2008 worden gestart met de (ver)bouw van het Dordrechts Museum. Behalve de realisatie van nieuwbouw, wordt de bestaande bouw gemoderniseerd. Op dit moment lopen de verschillende vergunningenprocedures om ook daadwerkelijk te mogen starten.

In de planning en financiële raming van de nieuwbouw, was rekening gehouden met het plaatsen van een nieuwe klimaatinstallatie. In de oudbouw was dit nog niet het geval. De Erfgoedinspectie heeft echter geconstateerd dat de klimaathuishouding in de oudbouw van het museum niet in orde is; de temperatuur kan redelijk worden beheerst, maar de relatieve luchtvochtigheid toont een veel te grillig verloop. Dit is slecht voor het behoud van de kwaliteit van schilderijen. Daarom - en om een aantal andere redenen die hieronder worden toegelicht - achten wij het noodzakelijk dat ook de oudbouw van het museum wordt voorzien van een klimaatinstallatie. De kosten hiervan bedragen € 4,3 miljoen: € 2,2 miljoen voor de installatie zelf, en € 2,1 miljoen voor de benodigde bouwkundige aanpassingen aan het pand. Hierbij moet worden opgemerkt dat er één centrale installatie moet worden geplaatst die in zowel de oudbouw als de nieuwbouw het klimaat zal regelen. Het gaat dus niet om twee aparte installaties.

Onderzoek Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie heeft in 2005 metingen uitgevoerd in de oudbouw van het Dordrechts Museum. Er is gekeken naar temperatuur en luchtvochtigheid en naar de fluctuatie in deze gegevens gedurende een week. De meetresultaten zijn afgezet tegen de landelijke klimaatnormen

voor musea van het Instituut Collectie Nederlands. Hieruit bleek vooral de fluctuatie in luchtvochtigheid te groot. Het museum beschikt momenteel over te beperkte maatregelen om fluctuaties in het klimaat te kunnen beheersen. Door een gebrek aan isolatie van het monumentale pand kunnen weersinvloeden van buiten doordringen in het museum, wat klimaatbeheersing extra moeilijk maakt. ICN heeft de noodzaak tot maatregelen in haar second opinion onderschreven.

Waarom een klimaatinstallatie in de oudbouw?

Slechte klimatologische omstandigheden hebben in hoofdzaak vier nadelige consequenties. Klimaatbeheersing met een klimaatinstallatie in de oudbouw kan die consequenties voorkomen.

1. Er is risico op kwaliteit- en waardeverlies van de eigen collectie bij slechte klimatologische omstandigheden. Het is moeilijk om exact aan te geven hoe snel de kwaliteit van schilderijen achteruit gaat als ze onder verkeerde klimatologische omstandigheden worden tentoongesteld aan publiek. Dit is niet direct zichtbaar binnen vijf of tien jaar en bovendien niet in algemene zin aan te geven; de mate waarin een schilderij in kwaliteit achteruit gaat, wordt namelijk mede bepaald door de kwaliteit van de materialen waarmee het schilderij is vervaardigd en de staat waarin het verkeert. Volgens experts is het echter een vaststaand feit dat kwaliteitsverlies optreedt bij overmatige blootstelling aan daglicht, vocht en warmte, en dat het bovendien een onomkeerbaar proces betreft; de schilderijen zullen nooit meer de oorspronkelijke kwaliteit terugkrijgen. Schilderijen kunnen weliswaar worden gerenoveerd, geretoucheerd of verdoekt, maar dit leidt tot waardevermindering. Gezien de uniciteit van schilderwerken is vervanging niet mogelijk. Preventie is met andere woorden belangrijk.

De collectie van het Dordrechts Museum wordt binnen museumland als van grote en unieke waarde beschouwd. Er is sprake van een bijzondere situatie, omdat 60% van de "eigen" collectie feitelijk eigendom van derden is, die het Dordrechts Museum permanent in bruikleen heeft. Een groot deel van de collectie is eigendom van de Vereniging Dordrechts Museum en daarnaast zijn 118 doeken in permanente bruikleen van o.a. het Rijksmuseum Amsterdam, het Mauritshuis in Den Haag en van ICN. Dit geeft extra verantwoordelijkheid voor het goed omgaan met de "eigen" collectie. Na de heropening van het museum zullen 392 "eigen" stukken permanent worden tentoongesteld, waarvan 283 doeken feitelijk in (semi) permanente bruikleen, en dus niet echt "eigen". Mochten deze stukken niet in goede omstandigheden worden tentoongesteld, dan bestaat het risico dat deze stukken worden teruggevraagd. Dit zou de aantrekkingskracht van het museum op publiek verkleinen.

2. Slechte klimaatbeheersing heeft een negatief effect op de mogelijkheden voor het Dordrechts Museum om tijdelijk stukken van andere musea in binnen- en buitenland in bruikleen te krijgen. Om in aanmerking te komen voor bruikleen van andere musea, moeten musea voldoen aan strenge, universele klimaateisen, die overeenkomen met de ICN-normen. Bij aflevering van geleende schilderijen wordt steeds strenger gecontroleerd op de naleving van de normen. Indien hieraan niet wordt voldaan, bestaat het risico dat bruikleen geen doorgang kan vinden, terwijl juist ook de tijdelijke bruikleen noodzakelijk is om interessante tentoonstellingen aan te bieden, waarmee publiek (herhaaldelijk) naar Dordrecht wordt getrokken. De afwezigheid van een klimaatinstallatie is verder ook slecht voor het imago van het Dordrechts Museum bij de andere musea. De musea waarmee het Dordrechts Museum bruikleenovereenkomsten heeft, beschikken nagenoeg allemaal over een klimaatinstallatie.
3. Het Dordrechts Museum loopt risico om haar kwaliteitsregistratie kwijt te raken die de Stichting Museumregister aan musea geeft. Doordat landelijk en internationaal steeds strenger wordt toegezien op het voldoen aan de klimaatnormen, is het te verwachten dat klimaatbeheersing in

de toekomst onderdeel gaat uitmaken van het al dan niet krijgen/behouden van de kwaliteitsregistratie. Een kwaliteitsregistratie is o.a. nodig bij het aanvragen van subsidies bij stichtingen als de Mondriaan Stichting en Vereniging Rembrandt. Deze financiële bijdragen zijn medebepalend voor de mogelijkheden van het Dordrechts Museum om de eigen collectie te kunnen blijven uitbreiden.

4. Er is ook een praktisch gevolg als de oudbouw niet wordt voorzien van een klimaatinstallatie. Het museum kan dan namelijk niet flexibel als één geheel worden gebruikt. Als alleen de nieuwbouw van een moderne installatie wordt voorzien, zal de nieuwbouw alleen kunnen worden gebruikt voor het tentoonstellen van externe bruikleen, omdat alleen dat gedeelte van het nieuwe museum aan de ICN-normen zal voldoen.

Waarom nu?

Het heeft een viertal voordelen om het aanbrengen van een klimaatinstallatie in de oudbouw meteen op te nemen in de verbouwingsplannen van het museum. Anders gezegd: het heeft grote nadelen om pas over een aantal jaren een klimaatinstallatie in de oudbouw aan te brengen:

- Financieel: er staat nu een grootscheepse verbouwing van het museum gepland. Het is altijd voordeliger om benodigde aanpassingen direct mee te nemen in de verbouwing in plaats van te wachten op een later moment. Kosten kunnen dan twee keer zo hoog uitvallen. Als het museum in 2009 weer open is, en er moet bijvoorbeeld in 2012 alsnog een installatie worden aangebracht, dan moet opnieuw een redelijk omvangrijke verbouwing worden gestart.
- Technisch/ruimtelijk/functioneel: het is het beste om één centrale klimaatinstallatie te bouwen van een dusdanige capaciteit dat het complete museum kan worden bediend. Deze installatie kan alleen worden geplaatst in een technische ruimte op de bovenste etage van de nieuwbouw (650 m²). In de oudbouw is hiervoor geen ruimte.
Als nu alléén een installatie wordt aangeschaft die is afgestemd op de benodigde capaciteit voor de nieuwbouw, en over een paar jaar alsnog klimaatbeheersing voor de oudbouw moet worden aangebracht, dan moet de kleine installatie van de nieuwbouw en alle bijbehorende randapparatuur (in de museale ruimten en buiten) alsnog worden vervangen door een grotere installatie met voldoende capaciteit voor het gehele museum, inclusief alle bijbehorende randapparatuur, binnen en buiten. Werken met twee gescheiden systemen is niet mogelijk, dit wordt altijd centraal geregeld. Dit vergt met andere woorden dat de verbouwing dan compleet wordt overgedaan. Dit leidt tot zware kapitaalvernietiging en omvangrijke overlast, met opnieuw sluiting van het museum. In ieder geval is dan nu al nodig om een ruimtelijke reservering in de technische ruimte te maken zodat er op termijn überhaupt ruimte is om een grote installatie in te passen. Een deel van de technische ruimte van 650 m² is dan voorlopig loze ruimte. Ook moeten er nu al voorbereidende maatregelen worden getroffen in de zalen van de oudbouw omdat het anders technisch gezien in de toekomst niet meer inpasbaar is.
- Aanzicht: als een klimaatinstallatie voor de oudbouw wordt meegenomen in de verbouwing van de oudbouw, dan kan de installatie - met benodigde randapparatuur in de verschillende expositiezalen en buiten - goed en onzichtbaar worden ingepast. Als pas in latere jaren een installatie wordt geplaatst, wordt het zowel binnen als buiten een duidelijk zichtbare toevoeging. Dit komt de uitstraling van het museum niet ten goede.
- Imago: het museum gaat voor een lange periode dicht in verband met de verbouwing. Het is richting publiek zeer onwenselijk om over een paar jaar wederom een complete verbouwing te laten plaatsvinden.

Second opinion op installatie

Er zijn adviesbureaus ingeschakeld die ons hebben geadviseerd over het benodigde type klimaatinstallatie en benodigde bouwkundige aanpassingen aan het pand. ICN heeft getoetst op de noodzaak tot maatregelen. TU Eindhoven heeft de voorgestelde klimaatinstallatie en de kosteninschatting getoetst.

ICN onderschrijft de noodzaak tot het klimatiseren van de aanbouw van het Dordrechts Museum. De TU Eindhoven onderschrijft tevens de eindconclusie van ICN betreffende de noodzaak tot klimatisering van de aanbouw. Daarnaast rapporteert de TU dat de keuze van klimaatinstallatie, de wijze van luchtbehandeling en het inbrengen en afzuigen van lucht in de expositieruimten, een voor musea en depots aangetoonde kwalitatief goede keuze is. De TU Eindhoven concludeert dat indien de geformuleerde uitgangspunten aangehouden worden, er gekozen moet worden voor een ASHREA klimaatklasse AA of A. Voor het gebouw zou de TU kiezen voor klimaatklasse A, deze klimaatklasse heeft in principe minder impact op het gebouw. Wat betreft de impact op het gebouw gaat het met name over de gevels. De gevels zijn onderzocht door TNO; ook is overleg gevoerd betreffende de gevels door de bouwfysisch adviseur (Cauberg Huygen) en de RACM (De Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten). De conclusie uit dit overleg was dat geen schade aan het gebouw te verwachten valt.

Gezien het onderzoek van TNO en de conclusie van de RACM en Cauberg Huygen betreffende de gevels en gezien het gegeven dat het museum als functie het exposeren van kunst heeft, kiest het college voor de klimaatklasse AA. Hiermee handelt het college conform beide second opinions, behoudens de voorkeur van de TU Eindhoven voor klimaatklasse A in verband met het gebouw. Klimaatklasse AA is voor het gebouw mogelijk en geeft de beste condities voor de kunst. Het verschil tussen klimaatklasse AA en A is de bandbreedte waarbinnen de temperatuur en de relatieve luchtvochtigheid mag fluctueren.

De klimaatinstallatie voor AA of A is verder in principe hetzelfde. Genoemde klimaatklasse AA heeft de mogelijkheid om bij temperatuurswisselingen het binnenklimaat adequater en sneller constant te houden dan A. In de kostensfeer moet gedacht worden aan een verschil van circa € 20.000,- tussen klimaatklasse AA en A.

Besluitvorming

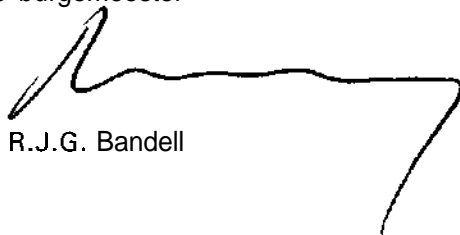
Pas na aanbesteding zullen wij aan u een kredietaanvraag voorleggen. Dit kan naar verwachting in januari 2008 plaatsvinden.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Het college van Burgemeester en Wethouders
de secretaris de burgemeester

H.W.M. Wesseijng

R.J.G. Bandell